

OLVASÓSZOLGÁLATI MÓDSZERTANI SZEMINÁRIUM az Össz-szövetségi Állami Idegen Nyelvű Könyvtárban (Moszkva, 1978. szeptember 28–29.)

Az Össz-szövetségi Állami Idegen Nyelvű Könyvtár és az Állami Gorkij Könyvtár évek óta szoros kapcsolatban van egymással a két intézmény közötti közvetlen kulturális együttműködési munkaterv alapján.

Az 1978-as évben a munkaterv egyik sarkalatos pontja közös olvasószolgálati szeminárium tartása volt. Az Állami Gorkij Könyvtárat Baloghné Milánkov Anna Mária, az olvasótermi és tájékoztatási csoport helyettes vezetője és e sorok írója képviselte.

Mielőtt a szeminárium eredményeiről beszámolnék, szükségesnek tartom röviden ismertetni a rendező intézmény legfontosabb jellemzőit, adatait. Annál is inkább, mert az utóbbi években jelentős változások történtek a könyvtár funkciórendszerében, továbbá a Könyvtári Figyelőben is már több mint 20 éve jelent meg átfogó ismertetés tevékenységéről, bibliográfiai kiadványairól pedig 10 évvel ezelőtt.*

A könyvtár fő feladatai és profilja:

a) a korábban általános gyűjtőkörű könyvtár 1974-ben leszűkítette gyűjtőkörét (a többi könyvtárral való egyeztetés és belső igényfelmérés alapján), s ettől kezdve sok szakágazatra kiterjedő széles humán profilú nyilvános könyvtárrá vált;

b) az idegen nyelvű irodalom állami őrzőhelye (fő gyűjtőkörén belül átvette a patriotica-feladatokat a Lenin Könyvtártól);

c) 1973-tól tudományos kutató és információs intézmény a társadalomtudományok, a szépirodalom és a könyvtártudomány területén;

d) a külföldi irodalommal foglalkozó tudományos-módszertani központ a Szovjetunió egész területére kiterjedően;

e) az idegen nyelvű irodalom könyvtárközi kölcsönzési központja a könyvtár gyűjtőkörébe tartozó szakterületeken.

Az 1922-ben 100 kötetes állománnyal megalakult intézmény viharos gyorsasággal fejlődött nagykönyvtárrá. 1948-ban lett Össz-szövetségi hatókörű könyvtár, 1967-ben új célépületet kapott (24 000 m²-es alapterülettel, 5 millió egységet befogadó 16 szintes raktárral, 700 személynek helyet adó 10 olvasóteremmel, 350 férőhelyes konferenciateremmel, 70 férőhelyes kiselőadóval stb.), fennállásának ötvenéves évfordulóján, 1972-ben a Munka Vörös Zászló Érdemrenddel tüntették ki.

* RUDOMINO, M.: Az idegen nyelvű irodalom könyvtára. = Könyvtári Figyelő, 1956. 5.sz. 49–57.p.
MATVEJEVA, G. V.: A Külföldi Irodalom Össz-szövetségi Könyvtárának bibliográfiai tevékenysége. = Könyvtári Figyelő, 1968. 5.sz. 370–377.p.

Állományszámok. Ma már több mint 4 millió egységet számlál – fele könyv, fele időszakos kiadvány – a világ népeinek 135 nyelvén. Évi gyarapodásának mennyisége 80–100 000 kötet, kurrens folyóiratainak száma megközelíti a 4000-et. Audiovizuális dokumentumainak száma (hangszalag, dia- és oktatófilm) kb. 10–11 000 egység (47 nyelven). A világ évi könyv- és sajtótermésének elvileg mintegy 2–10 %-át szerzik be folyamatosan, szakonként eltérő mértékben.

Néhány olvasószolgálati adat (1977-ből) tájékoztat munkájuk hatékonyságáról.

Olvasótermi olvasók száma: 77 000 fő, olvasótermi látogatások száma: 500 000 alkalom, kötetforgalom: 2 700 000 kötet, feljegyzett tájékoztatások száma: 70–100 000 egység, kölcsönzők száma: 15 000 fő, kölcsönzési forgalom: 1 500 000 kötet.

A használat teljesen ingyenes. Minden 18 éven felüli szovjet és külföldi állampolgár minden megkötöttség és anyagi térítés nélkül használhatja a könyvtárat. (A kölcsönzés korhatára: 16 év.)

Könyvtárközi kölcsönzési adatok (1977): hazai partnerintézmények száma: 2700 (ebből 500 moszkvai, 2200 más városból adódik), külföldi partnerek száma: 70; egyéni olvasók száma: 15 000; összes forgalom: 46 000 egység.

Kiadványaik mennyisége mintegy évi 1000 nyomtatott ívet tesz ki. Ezek három fő csoportra oszthatók:

1. tematikus bibliográfiák és módszertani kiadványok (a jelentősebbek száma meghaladja a százat a fennállás óta);

2. periodikus kiadványok: több mint 12 féle önállóan, illetve a Lenin Könyvtárral és a Kultúra és Művészet Információs Központjával közösen kiadott kurrens bibliográfia, referáló lap és szemlekiadvány. Legismertebbek és legjelentősebbek: Szovremennaja hudozsesztvennaja literura za rubezsom (szemlélő és kritikai folyóirat, évi 6 szám), Prepodavanie inosztrannuh jazukov (annotált bibliográfia, évi 4 szám);

3. kartonszolgáltatások: a) az új beszerzésekről, b) annotált katalóguscédulák az idegen nyelvek tanításával foglalkozó cikkekről.

Évenként publikálják a tervezett, illetve folyamatosan megjelenő kiadványok annotált katalógusát.

Nemzetközi kapcsolataik igen kiterjedtek. Erről az alábbi tények és adatok a legjellemzőbbek:

a) hét szocialista ország 11 könyvtárával vannak közvetlen munkatervi kapcsolatban (ezek többsége nemzeti könyvtár);

b) 88 ország 1300 intézményével folytatnak nemzetközi cserekapcsolatokat;

c) évente átlag 400 külföldi vendéget fogadnak (közéleti személyiségeket, írókat, művészeket, tudósokat, könyvtárosokat);

d) a könyvtár mint intézmény tagja az IFLA-nak, igazgatója (L. Gvisiani) pedig az IFLA végrehajtó bizottságának.

Mindezeket és a még fel nem sorolt feladatokat és eredményeket a könyvtár mintegy 600 fős munkatársi gárdával végzi, illetve éri el. A könyvtár 26 osztályát három nagyobb szervezeti egység fogja össze (könyvtári, tudományos-információs és gazdasági-kiadói).

A fenti adatok és tények önmagukban is mutatják, hogy a hazai könyvtári nagyságrendekkel összevetve milyen hatalmas könyvtári nagyüzem ez. Nemzetközi összehasonlítással élve azt is mondhatnánk, hogy a szó szoros értelmében vett „világkönyvtár” modern, szakosított mintája.

***

A rendezőkön kívül a szeminárium munkájában részt vettek: a Szovjetunió Kulturális Minisztériuma Könyvtárügyi Igazgatósága, a Lenin Könyvtár, a Szovjetunió Tudományos Akadémiája Társadalomtudományi Tájékoztató Intézete (INION), a moszkvai Állami Kultúra Intézete, hét köztársasági könyvtár (Grúz, Kazah, Kirgiz, Lett, Litván, Örmény, Ukrán SZSZR) és két ukrán állami tudományos könyvtár (Harkov, Odessza) képviselői, vezető munkatársai.

A két napon 3 előadás és 13 hozzászólás (kiselőadás) hangzott el (előre benyújtott írásbeli anyagok alapján). Bár az előadások és felkért hozzászólások terjedelme kötött volt (maximum 30 perc, illetve 15 perc), a terjedelmesebb hozzászólások az előadások terjedelmét is megütötték. A három előadást a rendező könyvtár (1) és az Állami Gorkij Könyvtár munkatársai tartották (2). A szeminárium tárgyalási nyelve az orosz volt.

Az előadók és hozzászólók egy része a tágan értelmezett olvasószolgálati munka egészéről szólt, mások viszont leszűkítették a tematikát az olvasószolgálat egy-egy ágazatára (könyvtárközi kölcsönzés, olvasótermi munka, folyóiratok, audiovizuális eszközök használata), vagy fontos aspektusára (internacionalista nevelés, koordináció és kooperáció, a tájékoztató-bibliográfiai munka gépesítése). Ez a tematikai gazdaság rendkívül színes és tanulságos képet adott ugyan a különböző típusú és nagyságrendű könyvtárak munkájáról, de nem tette lehetővé egy-egy kérdés többoldalú megközelítését, megvitatását. Az elméleti általánosítás foka is igen eltérő volt a különböző előadásokban és hozzászólásokban. Többségük inkább tényközlő-leíró-metodológiai volt (bizonyos következtetések levonásával), s csak elvétve nyilvánult meg az elméleti általánosításra való törekvés és a téma szociológiai megközelítése. (Természetesen ez utóbbi szempontok alkalmazását a szeminárium metodikai jellege jórészt ki is zárta.)

A szeminárium idejére és színhelyén két kiállítást készítettek a házigazdák. Az egyik „A világ könyvtárai”, a másik „Az Össz-szövetségi Állami Idegen Nyelvű Könyvtár tudományos bibliográfiai és információs tevékenysége” címet viselte. Mindkettő igen jól reprezentálta a könyvtár anyagának és kiadványainak gazdaságát, sokrétűségét és kiállítás-rendezői munkájának színvonalát.

A szeminárium – a határozati javaslatok megvitatása után – a könyvtár olvasószolgálati egységeinek bemutatásával, majd a vendégek tiszteletére rendezett fogadással zárult, amely módot adott a résztvevőknek a közelebbi megismerkedésre, a kötetlen baráti és kollégialis beszélgetésekre.

A résztvevők a tanácskozás összegezéséeként határozati javaslatot is elfogadtak. Ebből ki kell emelnünk a szeminárium tárgyát érintő legfontosabb megállapításokat:

1. Folytatni kell az olvasószolgálat elméleti és gyakorlati kérdéseinek együttes tanulmányozását az elért eredmények megszilárdítása és a szocialista országok könyvtári tevékenységének korszerűsítése érdekében.

2. A tudományos könyvtárak elsőrendű feladatának kell tekinteni a koordinációs kapcsolatok fejlesztését a külföldi irodalom gyarapítása és az információs-bibliográfiai szolgálat területén.

3. Tökéletesíteni kell valamennyi kiadványtípus központi kartoték-és publikált katalógusainak fejlesztését, és minden eszközzel támogatni kell a könyvtári útmutatók és gyarapodási jegyzékek kiadását.

4. Hatékonyan elő kell segíteni a nemzetközi könyvtárközi kölcsönzés összehangolt rendszerének megvalósítását a korszerű reprográfiai technika és a telex felhasználásával.

5. Az olvasók internacionalista nevelésének elmélyítése érdekében fokozni kell az előadásos-kiállítási munka sokféle formájának hasznosítását, támaszkodva a Szovjet-unió számos könyvtárának tapasztalataira.

Végül is a tanácskozáson elfogadott dokumentum megállapította, hogy a szeminárium eredményeként a részt vevő intézmények jelentősen előmozdították a szovjet és magyar könyvtárügy szakmai kapcsolatainak fejlesztését.

KERTÉSZ Gyula

Betűöntőműhely a XVI. században
Rovó Aladár A BETŰ c. könyvének egy fametszete